

ghanki. Ma jinpurtax, ftit ser idumu ma jġu niesa.

Bert: Bejn saghtejn jew tliet sığhat l'actar, issa titchellem xejn, sabiex collox imur chif imiss, zomm ilsienek, gharaf rieġl ruhek.

Sbirr: Jena ma nitchellimx, u okghod siechet inti ukoll halli tiġl l-gharusa.

Bert: (bilmod) Ġewwa hu il-gambli. Halli infittex immur.

Sbirr: X'ghedt?

Bert: Xejn, xejn (Bertoldu johroġ).

IL-MEWT TA' BERTOLDU

Malli r-reġina sabet fl-ixkora lill-iżbirr, indunat bil-praspura makakka ta' Bertoldu, u ordnat lis-sefturi jilghabulu xebgha bil-bsaten u wara jiġi mitfugh fix-xmara. Ir-Re, beżghan li s-saltna tieghu se tiġi rvinata, qabad lil Bertoldu u qatagħhielu għall-mewt bit-tgħalliq. Imma r-Re reġa' hafirlu u sa ġagħal ir-reġina taħfirlu wkoll. Riedu joqghod dejjem hdejh biex jiehu l-pariri tieghu. Billi kien imdorri jiekol ikel tar-rahal, meta beda jiekol mill-ikel tajjeb tar-Re, Bertoldu marad u miet.

Intom qarreja folkloristiċi, wara li assistejtu għal dil-bravura ta' Bertoldu, nixtieq nistaqsikom: Kieku kellu jifacċa ġo pajjiżna xi Bertoldu iehor, taħsbu li kien jirnexxilu jdaħħal lill-iżbirr fl-ixkora?

© George Cilia

(1) Skond id-dizzjunarju Malti-Ingliż ta' Aquilina, il-kelma *bragier* tfisser *A sort of belt supporting hernia*. Jidher li Nafras kien laqam ta' xi hadd magħruf mill-qarreja (qisek bħal meta illum tgħid *ic-Ċaġnu*). Kien magħruf li Nafras kien "argentier fqir" u li kien jilbes hziem ma' qaddu għax kien miftuq jew bażwi. Min jaf jgħidilna min kien?

MIKLEM MARBUT MAL- LOGHBA TAL- FUTBOL

Steve Borg

F'żgħožiti għamilt numru ta' snin nilgħab il-futbol. Kont nilgħab fuq wara, bħala difensur, hafna drabi bil-flokk numru tlieta. Fost it-timijiet li lghabt magħhom hemm *Marsascale A.F.C.*, *Zabbar Crystal Blues*, *St. Patrick's*, *Fgura United*, u *l-Corinthia Group*. Din il-lista ta' kliem, jew Miklem, li qed inniżel hawnhekk, hadtha minn dak li, bħala plejer, smajt jintqal bl-aktar mod naturali minn fomm il-plejers sħabi jew minn ta' kontra waqt li kont inkun magħhom fil-milja tal-logħba fil-qalba tal-grawnd.

Il-Corinthia Group kien l-aqwa tim li qatt lghabt fih, għax kien fih ta' l-inqas erba' plejers li kienu fit-tim nazzjonali Malti. Ninkedd hafna meta nisma' lil xi kummentaturi sportivi jtkellmu fuq it-TV u sikwit jivvintaw kliem b'Malti hażin, li qatt ma smajtu jintqal, la minn dawki fuqhom iddur il-logħba – il-plejers infushom, u lanqas mill-partitarji li jsegwu l-logħob. U għalhekk hażiżt din il-ġabra ta' kliem, u t-tifsira tagħhom, biex niġbor dak li tassew huwa kliem Malti marbut mal-logħba tal-futbol:

MALTA MAGĦŻULA:

Hekk jissejjaħ it-tim nazzjonali Malti.

IL-KARTA:

Din ikun fiha l-ismijiet ta' min se jilgħab u trid tingħata qabel ma tibda l-logħba lir-referi jew lil xi ufficjal iehor. Bl-Ingliż magħrufa bħala *l-line-up*.

JARMI:

Jiġifieri jtajjar il-ballun 'il bogħod mill-periklu tal-kaxxa, preferibbilment barra l-grawnd. Hafna drabi wiehed jarmi meta jkollu siehbu mwegġa' ma' l-art, jew inkella t-tim ikun taħt pressjoni kbira.

IĦABBAT:

Meta l-plejer jagħti l-ballun mill-ewwel lura lil siehbu li jkun għadu kif qassamli; hafna drabi 'l quddiem minn fejn ikun irċevieh. Bl-Ingliż jissejjaħ *wall-pass*.

IĦASSRUHOM:

Meta lil tat-tim l-iehor thassrilhom demmhom b'damdima ta' rebħa b'hafna gowljiet.

SALLBU:

Tintqal meta plejer jagħti xutt għarokna ta' fuq li jkun diffiċli hafna għall-gowler biex isalva; tant li jkollu litteralment jissallab għalih.

IHOŻŻU:

Tghajjira lill-gowler wara li jaqla' gowl, biex huwa jżidu ma' l-ohrajn li jkun qala'.

JAQTA' L-LUMI jew JOHROĠ GĦALL-FRIEFET:

Tintqal għall-gowler, anki tat-tim tiegħek, li jkun hareġ fil-vojt fil-kaxxa meta suppost li jkun qata' kross li jkunu temgħuh.

GALLARIJA:

Meta gowler jagħmel xena, ngħidu aħna jintefa' ma' l-art biex jilqa' ballun tassew faċli.

JGĦAQQAD:

Meta plejer ikollu l-ħila jaqbeż lil ta' kontrih b'mossa li thawdu, tant li jgħaqqadlu l-menti ta' mohħu u jġibhomlu kobba.

JGĦALLIMHA:

Qisha bħal ta' qabilha – meta plejer juri l-ħila tieghu li jaqbeż avversarju

b'mossi żejda li aktar jużahom biex juri l-klassi tiegħu milli biex javvanza.

JAQLEB:

Meta plejer jitmā' l-ballun mill-ġenb tal-grawnd għal ġol-kaxxa avversarja.

IŻELLEĠ:

Meta plejer jixkana lil ta' kontriħ u jżellġu mal-haxix jew mat-torba biex iwaqqfu milli jilgħab.

FL-IXKORA:

Plejer mixtri biex jilgħab hażin.

RABUXXATA:

Meta plejer jaqbad balloon ġej mill-gholi, jinqata' għal dahru fl-ajru u jixxuttja l-ballun b'dahru lejn il-lastā.

AMBIZZJUŻ

Wieħed li jżomm il-ballun wisq għandu mingħajr ma jqassmu lil shabu, u hafna drabi jispiċċa jtilfu.

JILGHAB GHALL-GAZZETTI

Meta plejer jilgħab għal għajn in-nies, biex jissemma fil-gazzetti li ta xi xutt lejn il-lastā, anki akkost li ma jqassamx lil sieħbu li jkun f'qagħda aħjar minn tiegħu li jixxuttja.

MAHDUM/MIMSUH

Tintqal meta jkun hemm hġiel li xi plejer ikun mixtri.

BIL-FALZ.MIBRUM

Dak li bl-Ingliż jissejjaħ *banana shot*.

SE NIEKLU/SE JAGHLFU

Meta qabel il-logħba jkun hemm indikazzjoni li l-kumitat se jagħti xi hłas bhala inċentiv lit-tim biex jilgħab bil-qalb u jirbhu l-logħba.

L-AHHAR RAĠEL

Dan hu r-raġel li johroġ lil shabu 'l barra mill-kaxxa biex jonsob lil ta' kontriħom u jwaqqagħhom *off-side*.

MIN JGHAJJATHA

Dan ikun l-aħħar raġel, dak li jagħti l-ordni lil shabu biex johorġu 'l barra mill-kaxxa u 'l bogħod mill-lastā tagħhom.

BIKKIENA

Tintqal meta l-gowler ta' kontra jibda jagħmel l-gheġubijiet u jilqa' x-xuttijiet li jingħataw lejn il-lastā tiegħu.

GHANDNA BRIMBA

Tintqal meta jidhol il-hsieb li hemm plejer li se jixtri lil shabu stess biex jilgħabu hażin, u jinseġ għanqbuta ta' plejers mixtrija.

SINJORINA

Plejer jew *referee* li jkun naqra effemminat u naqra ċapsa, u mhux tajjeb għall-logħob għax jibda jgħajjat hekk kif imissuh.

BALLARIN

Plejer li jagħti l-impressjoni li huwa tajjeb imma fil-fatt ikun nieqes mill-hila u jkun qieghed fil-grawnd biex jiżfen fin-nofs u mhux jilgħab.

TIJATRINI

Meta plejer jgħaġġibha u jagħmila ta' mweġġa' u miġugh meta ma jkunx.

JEHODLU ISMU

Meta plejer jiġi muri l-karta s-safra mir-*referee*.

JIFFINTA

Jagħmel ta' bir-ruħu li se jagħmel mossa, u jagħmel oħra minflok.

JEQRED QISU HOBLA

Plejer li ma jiqafx iġerger mar-referee u jilmenta għal kull haġa ta' xejn.

ĠABUH ŻUGRAGA

Meta plejer ikun qed jagħqad fil-vojt

fil-grawnd mingħajr ma jaqbad art fil-logħba.

IVENVEN

Meta plejer jagħti xutt b'saħħtu u l-ballun itir sparāt.

HRUĠ IX-XFAFAR

Espressjoni li tfisser li l-plejers, hafna drabi d-difensuri, jibdeu jaqtgħu is-saqajn ta' l-avversarji biex iwaqqfuhom, hafna drabi għax ikunu hġief aktar minnhom u jkunu qed jaqbzuhom spiss. Plejer li kien jilgħab fuq wara ma' Malta magħzula, kien imlaqqam appuntu "x-Xafra",

KARAWETTA

Plejer bla hila ta' xejn; jiswa daqs karawetta.

QAHBA F'XALATA

Plejer li mhux juri nteress fil-logħba u qieghed hemm għad-divertiment u mhux għall-irġulija.

LOGHOB HAJ

Meta l-logħob ikun b'saħħtu u selvaġġ, fejn jista' malgħajr iweġġa' xi plejer.

MEHUD ĠO L-GHODDA

Meta plejer jaqla' xutt b'saħħtu ġol-bajd u jibda jwahwah. Jintqal ukoll: Milqut fil-vetrina, jew Laqatlu l-boċċl, li tfisser l-istess haġa.

TA' L-ILMA

Tinfthiem għal dak l-uffiċjal tat-tim li johroġ bl-ilma u l-isponża hekk kif xi plejer jaqa', jixkana u jinstelah.

TAL-FAXEX

Jista' jkun l-istess raġel ta' l-ilma, jew inkella iehor li jkollu l-faxex u l-ingwent għal li jista' jinqala'.